

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКА МАЙБУТНЬОГО

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ СТУДЕНТІВ,
АСПРАНТІВ ТА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

Випуск 2(10), 2022

Мукачево

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
Вченою радою Мукачівського державного університету
(Протокол №10 від 19.12.2022 р.)

Головний редактор:

Гоблик Володимир Васильович – доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України, перший проректор, Мукачівський державний університет

Заступник головного редактора:

Молнар Тетяна Іванівна – голова Наукового товариства студентів, аспірантів, молодих вчених, Мукачівський державний університет

Відповідальний секретар:

Гранчак Олена Василівна, Мукачівський державний університет

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Кабачій Василь Миколайович – к. ф-м. н., доцент;

Кобаль Василь Іванович – к. пед. н., доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;

Козарь Оксана Петрівна – д-р. т. н., академік Української технологічної академії (м. Київ), професор кафедри інженерії, технологій та професійної освіти;

Корнієнко Інокентій Олексійович – д-р. психол. н., професор, доцент кафедри психології;

Лужанська Тетяна Юріївна – к. географічних наук, доцент;

Малець Олександр Омелянович – д-р. і. н., доцент;

Мілашовська Ольга Іванівна – д-р. е. н., професор, завідувач кафедри готельно-ресторанної та музейної справи;

Моргун Алла Володимирівна – к. філол. н., доцент кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій;

Попович Наталія Михайлівна – д-р. пед. н., доцент, завідувач кафедри музичного мистецтва;

Прокопович Лідія Сигізмундівна – к. філол. н., доцент, завідувач кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій;

Проскура Володимир Федорович – д-р е. н., професор;

Реслер Марина Василівна – д-р е. н., професор, академік Академії економічних наук, декан факультету економіки, управління та інженерії;

Стегней Маріанна Іванівна – д-р. е. н., професор кафедри економіки та фінансів;

Теличко Наталія Вікторівна – д-р. пед. н., професор, завідувач кафедри англійської мови, літератури з методиками навчання;

Товканець Ганна Василівна – д-р пед. н., професор, завідувач кафедри теорії та методики початкової освіти;

Фізеші Октавія Йосипівна – д-р. пед. н., професор кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту;

Черепаня Наталія Іванівна – к. пед. н., доцент, завідувач кафедри дошкільної та спеціальної освіти;

Черничко Тетяна Вікторівна – д-р. е. н., професор, завідувач кафедри економіки та фінансів.

Кас'яненко О.М.

кандидат педагогічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет

РЕЖИМ ДНЯ ЯК ОСНОВНА З УМОВ ПРАВИЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

У статті розглянуто специфіку організації режиму дня у спеціальних та інклюзивних школах. Схарактеризовано позаурочний час учнів з особливими освітніми потребами даних закладів.

Ключові слова: спеціальні заклади, інклюзивні заклади, навчально-виховна робота, гігієнічні навички, позанавчальний час.

The article has determined the peculiarities of the day schedule at special and inclusive schools. It has also been characterized after school activities of children with special educational needs.

Key words: special establishments, inclusive establishments, educational and upbringing work, after school activities.

Від правильної організації режиму дня значною мірою залежить успіх усієї навчально-виховної роботи спеціальних закладів. Дотримання раціонального режиму дня сприяє підвищенню успішності учнів, дисциплінує їх, привчає берегти час, акуратно і точно виконувати свої обов'язки у школі та дома; виховує такі цінні особистісно-вольові якості, як працьовитість, волю, акуратність і стриманість. Вагомого значення надавав режиму А. С. Макаренка. Він писав, що режим – це система засобів і методів, які допомагають виховувати. Режим дня в групі повинен відповідати психолого-педагогічним, гігієнічним і віковим особливостям учнів і сприяти об'єднанню в єдиний гармонічний процес навчально-виховної роботи, відпочинку й трудової діяльності школярів. У зв'язку із цим, при плануванні режиму слід враховувати відповідність режиму віковим та анатомо-фізіологічним властивостям школярів [1, с. 246-264].

Розглянемо приблизний режим дня у спеціальній та інклюзивній школі. Ранок починається з ранкової гімнастики, яка виконує не тільки оздоровчі та гігієнічні завдання, а ще є й виховні, виступає дисциплінуючим чинником, правильна організація якого значною мірою впливає на загальний тонус усього робочого дня. До того ж ефективність гімнастики значною мірою залежить і від

того, наскільки дитина психологічно та організаційно підготовлена до занять, а це, в першу чергу, залежить від вихователя. З перших днів перебування дитини у школі її привчають до того, що ранкова зарядка необхідна для здоров'я, для формування правильної осанки і т. д. У спеціальній та інклюзивній школі практикується проведення ранкових зарядок вихователем групи (хоча це не доцільно, тому що заняття даного типу повинні проводитись під керівництвом спеціаліста з фізичного виховання). Це ускладнює правильну організацію зарядки у кожній групі.

Робота з формування гігієнічних навичок має велике значення для становлення навичок і звичок, необхідних для самостійного життя. У години ранкового та вечірнього туалету вихователь організовує свій час так, щоб мати можливість здійснювати на практиці контроль за тим, як діти застосовують на практиці ті знання, які вони отримали під час бесід на спеціальних заняттях. Багатьом вихованцям слід повторювати окремі вимоги, демонструвати відповідні прийоми розвитку гігієнічних навичок, давати словесну оцінку виконаного.

Якщо вихователь своєчасно не звернув уваги на підготовку до проведення окремих режимних моментів, то його невдалі зауваження у той час, коли діти вже роблять щось неправильно за присутності інших дітей не приносять користі, а лише викликають негативну реакцію зі сторони вихованців. Тому до проведення різноманітних виховних заходів, режимних моментів вихователі у школі готуються ретельно. Також, для успішного виконання режимних моментів в спеціальній та інклюзивній школі створюються сприятливі обставини, коли всі діти знають, що і як їм потрібно робити. Вихователь, на даний момент, керівник, який вміє вчасно підказати і нагадати, а якщо і потрібно, то практично допомогти.

У процесі практичного засвоєння прийомів обслуговуючої праці проводять роботу, яка спрямована на вироблення у дітей поваги до праці дорослих, їх старших товаришів і однолітків.

Позаурочний час учнів можна розділити на два періоди: перший – після навчальних занять до виконання домашніх завдань; другий – після виконання домашніх завдань до сну. Оскільки перший період позанавчального часу йде за уроками, він є найскладнішим навантаженням для учнів, і передусім наступній складній розумовій праці, а саме підготовці домашніх завдань, саме тому він несе найбільшу відповідальність у виборі видів діяльності, які сприяють повному і швидкому відновленню працездатності учнів. Тому на післяобідню пору планують і проводять з дітьми спеціальної та інклюзивної школи різні види активного відпочинку на повітрі із чітко встановленою їх тривалістю [4].

У визначений режимом час у групі проводиться щоденна спортивна година, в процесі якої організуються різноманітні рухові та спортивні ігри, фізичні вправи, нескладні змагання, короткочасні походи. Все це справляє корегуючий вплив на дітей з особливими освітніми потребами та сприяє вихованню не лише позитивних рис характеру, але й розвитку їх основного мовленнєвого недоліку.

Ігри, що організують на свіжому повітрі, повинні бути простими за змістом, доступними для даної категорії дітей. Доступність виконання умов гри, в свою чергу, обумовлює активність дітей і привертає увагу до неї більшої кількості вихованців. Вихователі підбирають такі ігри, які б більше сприяли корекції недоліків розвитку школярів з важкими порушеннями мовлення. Це ігри на розвиток уваги, уваги, пам'яті, моторики (координації рухів), ігри, що розвивають спритність, швидкість тощо.

Дослідження показують, що практично у будь-якій колективній грі виховується почуття товарищескості та взаємодопомоги.

Діяльність дорослих під час прогулянок та ігор на повітрі не носить характер над опіки над кожною дитиною, але в той же час, кожен учень не випадає з поля зору вихователя.

У післяобідню пору практикується проведення гурткової роботи, що є найбільш доцільно, тому що гуртки працюють не щоденно, кількість дітей у них не дуже значна, робота гуртка впливає на загальний режим чергування занять і прогулянок. Практика роботи школи показує, що раціональна організація гурткової роботи сприяє більш глибокому і всебічному розвитку учнів, допомагає успішно розв'язувати завдання корекції і компенсації різних дефектів розвитку. Більшість поглядів збігаються у тому, що гурткова робота може стати для дітей 5-9 класів найбільш результативною, тому що вони вже володіють необхідними навичками колективної праці, у них вже більш чітко сформовані інтереси та нахили. Гуртки в спеціальній та інклюзивній школі можуть бути найрізноманітнішими, але, в першу чергу, створюються гуртки, додаткові заняття, які допомогли б учням з особливими освітніми потребами вступити в самостійне життя більш підготовленими, а отже, вільно адаптуватися до його умов.

Післяобідня пора використовується в старших класах і для проведення дидактичних ігор, бесід пізнавального характеру, що також сприяє корекції вад розвитку.

Учням першого класу домашні завдання не задаються, але під час самопідготовки з першокласниками проводяться спеціальні заняття з малювання та ліплення. Ці заняття цікаві дітям і, разом з тим, сприяють розвитку м'язів кисті рук та корегують дрібну моторику. Проведення різних

дидактичних ігор, пов'язаних з простими операціями обчислення, також сприяє більш глибокому засвоєнню програмового матеріалу не лише у першому класі.

Диференційований підхід в навчанні учнів спеціальної та інклюзивної школи-інтернату реалізується у характері та обсязі домашніх завдань.

Найефективніший вид взаємозв'язку вихователя з вчителем, що практикується у школі, – це особисте щоденне спілкування і обговорення форм та методів організації самопідготовки, коли особисте спілкування неможливе, то для цього є журнал взаємозв'язку, де відмічаються домашні завдання та труднощі у їх виконанні, рекомендації. Самопідготовка не повторює урок. Вихователь знаходить найбільш сприятливі для даних учнів форми і методи керівництва самопідготовкою. Завдання не пояснюються детально, бо це негативно відображається на вихованні в учнів почуття відповідальності за самостійне виконання завдання. В організації самопідготовки вихователю дуже важливо знати можливості дитини і лише на основі цих знань можна підібрати засоби виховного впливу, ось чому за кожною дитиною проводяться психологічні спостереження. Взагалі вихователь під час самопідготовки часто працює не фронтально з усім класом, а індивідуально. Він слідкує і за тим, щоб вихованець після закінчення однієї роботи брався за іншу. Виконана робота проглядається вихователем і якщо у ній є помилки, то повертається учням на доопрацювання [2].

Другий період позанавчального часу йде після самопідготовки. Тобто у період найнижчого рівня функцій організму учнів, і від його організації значною мірою залежить ступіть функціонального стану організму дитини. Як і в перший період позанавчального часу, після виконання домашніх завдань, знижену працездатність учнів відновлює рухова діяльність на повітрі. Однак, у зв'язку із тим, що перший період позанавчального часу діти достатньо займались руховою діяльністю на свіжому повітрі, в другий період позанавчального часу вони працюють у гуртках, клубах, грають в спокійні ігри, читають, дивляться телевізор, тобто беруть участь у виховних заходах.

Після того як діти закінчили самопідготовку, проводиться прибирання власних парт, щоб вони були готові для проведення навчальних занять.

Вечірні години найбільш сприятливі для організації практичних занять по догляду за одягом як з групою, так і індивідуально. Вихователь вчить та контролює виконання дітьми таких робіт, як прання, прасування, дрібний ремонт.

Протягом тижня декілька вечорів залишають для дітей незаповненими, коли вони можуть відчувати себе вільними і займатись цікавою для них справою. Для вихователя це час для здійснення контролю і надання їм практичної допомоги.

У позакласній роботі школи ще недостатньо знаходить відображення принцип диференційованого підходу з врахуванням особливостей інтелектуального розвитку окремих дітей, стану їх емоційно-вольової сфери, моторики, мовлення і т. д. Найбільша увага звертається на те, що спеціальна школа в системі народної освіти повинна служити відродженню українського народу, вихованню у молоді відчуття національної свідомості. Тому основна проблема, над якою працює спеціальна школа – це формування загальнолюдських цінностей та моралі на основі народознавства та етнопедагогіки [3, с. 125-130].

Отже, однією із основних умов правильного виховання дітей з особливими освітніми потребами є режим, який передбачає чітку організацію навчально-виховної діяльності та відпочинку учнів. Режим створює певний ритм життя учня, ритм усієї їх діяльності. За допомогою режиму в дітей з особливими освітніми потребами мовлення виховується потрібний динамічний стереотип усієї їхньої поведінки. Режим виступає як засіб оздоровлення дітей з патологічними рисами поведінки, отже, є і засобом попередження порушень дисципліни учнями спеціальної та інклюзивної школи, але при цьому слід враховувати й інші педагогічні засоби, спрямовані на захист нервової системи дітей від несприятливих зовнішніх впливів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вержиховська О. М. Теорія і спеціальна методика виховання дітей з вадами мовлення: навчально-методичний посібник / О. М. Вержиховська, О. М. Бонецька, А. В. Козак. – Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2013. – 384 с.
2. Висоцька А. М. Виховна робота. 1-4 класи. Програма для спеціальної школи / А. М. Висоцька, А. В. Лапін, Я. Нікітіна // Дефектологія. – 2010. – № 4. – С. 21–26.
3. Методика навчання учнів 1-4 класів спеціальної та інклюзивної школи: навч. посібник / за ред. О. В. Гаврилова. – Кам'янець-Подільський: Друк-Сервіс, 2011. – 312 с.
4. Турчинська В. Ф. Теорія і методика виховної роботи в допоміжній школі: програми педагогічних інститутів / В. Ф. Турчинська. – К.: Освіта, 1992. – 56 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>